

УДК 159.922.27:614.84 (043.2)

**СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ МАЙБУТНЬОГО
РЯТУВАЛЬНИКА ДО УМОВ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ***Гнатишак В.А.***Цюприк А.Я.** канд. пед. наук, доц.**Львівський державний університет безпеки життєдіяльності**

Соціально-психологічна адаптація особистості до умов професійної діяльності складна і багатогранна проблема, адже, саме від адаптації залежить успішність роботи молодих спеціалістів. Професійна діяльність рятувальника супроводжується такими явищами як стрес, емоційна напруга, прийняття рішень в умовах дефіциту часу, загроза життю, відповідальність за життя колег та учасників ситуації. Тому, проблема соціально-психологічної адаптації майбутніх рятувальників до умов професійної діяльності є актуальною.

Розуміння феномену «адаптація», як пристосування систем, що самоорганізуються до мінливих умов середовища, вчені часто підміняють словами-синонімами («акліматизація», «становлення», «пристосування», «прийняття»).

А.А. Реан і Н.А. Свиридов, які досліджували проблеми адаптації зазначають, що питання про її вивчення вперше поставив давньогрецький філософ Арістотель, а введення в науковий обіг терміна «адаптація» пов'язують з ім'ям німецького фізіолога Х.Ауберта. Розуміння поняття «адаптація» охоплює знання фізіології, психології, педагогіки, соціології, філософії людини в її цілісності. Адаптація – багатofакторне явище, яке має свої власні механізми та закономірності, вивченням яких займаються представники багатьох галузей науки. Соціально-психологічна адаптація – це пристосування індивіда до групи і взаєминам в ній, вироблення власного стилю поведінки [5].

Розглянемо складові соціально-психологічної адаптації та її особливості у контексті діяльності рятувальників в особливих умовах. Комплекс соціально-психологічної адаптації включає в себе фізичну, соціальну, професійну та психологічну адаптацію особистості. Фізична адаптація рятувальника до особливих умов діяльності передбачає здатність особистості успішно вбудуватися до системи здійснення професійних обов'язків, що передбачає пристосування до розподілу робочого часу, фізичних навантажень, погодних умов. Пристосування до колективу, спілкування з категорією населення, що є потерпілими, побудова успішних соціальних стосунків з колегами, швидке входження в соціальну складову ситуації, що складається на місці здійснення службових обов'язків є компонентами соціальної адаптації особистості. Психологічна адаптація рятувальника до особливих умов діяльності передбачає його особистісну адаптацію до процесу виконання професійних завдань, пристосування до його емоційної складової, а також

оволодіння навиками саморегуляції у складних умовах, наявність сформованої адекватної самооцінки, обізнаність щодо виникнення можливих психічних станів особистості та шляхів їх подолання [1].

Діяльність рятувальників проходить в умовах надмірного впливу раптових, небезпечних для життя, фізичного і психічного здоров'я факторів. Це викликає в рятувальників стан тривоги, а інколи і стрес. Така діяльність вимагає наявності у рятувальників необхідних якостей і професійного відбору. В результаті непередбачуваних ситуацій, майбутній рятувальник повинен володіти важливою рисою – адаптивністю, адже це сприяє кращому виконанню професійних обов'язків.

А.П. Самонов виділяє стрес-чинники в професійній діяльності рятувальників: дефіцит часу на прийняття рішень і виконання дій; незвичайність умов робочого середовища (висока температура, шум); робота в обмеженому просторі (в підвалах, тунелях), робота в апаратах; безперервна нервово-психічна напруженість, викликана роботою в незвичному середовищі [4].

Специфічними особливими умовами роботи професіонала вважають: праця людини в умовах в складних технічних системах, монотонну роботу з деформованими часовими режимами, небезпечність для життя і здоров'я, самотність і групова ізоляція [3].

Отже, необхідність вивчення проблеми соціально-психологічної адаптації рятувальників до особливих умов діяльності продиктована високим рівнем відповідальності, напруженості та безпеки, які характерні для даної професійної сфери. У зв'язку з цим, перед науковцями постає необхідність розробки науково-обумовленої системи заходів, що сприятимуть глибшому професійному відбору на початкових етапах навчання студентів, комплексній підготовці до несення майбутніх службових обов'язків у процесі навчання та уважному психологічному супроводі виконання професійних обов'язків на перших етапах та в подальшому процесі несення служб.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бінецька О.В. Журнал науковий огляд №11 (32) Соціально- психологічна адаптація спеціалістів ДСНС до особливих умов діяльності. Черкаси. 2016. С 5.
2. Ильин С.П. Психология помощи. Альтруизм, эгоизм, эмпатия. М.: Питер. 2013. 56 с.
3. Самонов А.П. Психологическая подготовка пожарных. Самарская обл., г. Сызрань. М.: Стройиздат. 1982. 79 с.
4. Хаустова Г.І Соціально-психологіческая адаптация // Молодой ученый / № 26. 2016. 614 - 617 с.